

OPETUS- JA KULTTUURIMINISTERIÖ

Viite: Lausuntopyyntö 2/600/2019

Asia: Lapsiasiavaltuutetun lausunto luonnoksesta Valtakunnalliseksi nuorisotyön ja -politiikan ohjelmaksi 2020–2023

*Lapsiasiavaltuutetun tehtävänä on arvioida ja edistää lapsen oikeuksien toteutumista Suomessa. Työn perustana on YK:n lapsen oikeuksien yleissopimus (SopS 59 ja 60/1991), joka on lailla voimaan saatettu ihmisoi-
keussopimus. Lapsiasiavaltuutettu arvioi luonnosta lapsen oikeuksien yleissopimuksen näkökulmasta. Lapsia
ovat alle 18-vuotiaat.*

Taustaa

Nuorisolain (1285/2016) mukaan valtioneuvosto hyväksyy joka neljäs vuosi valtakunnallisen nuorisotyön ja -politiikan ohjelman (5 §). Sen valmistelu on opetus- ja kulttuuriministeriön tehtävä, yhdessä asianomaisten muiden ministeriöiden kanssa. Valmistelussa tulee kuulla nuoria ja nuorisotyön ja -politiikan keskeisiä tahoja. Nyt valmisteilla oleva ohjelma vuosille 2020–2023 on järjestyksessään toinen.

Luonnoksessa hallituksen esitetään linjaavan kolme nuorisopoliittista tavoitetta vuosille 2020–2023:

- Nuorella on keinot ja taidot osallistumiseen ja vaikuttamiseen
- Nuoren turvallisuuspääoma kasvaa
- Nuorella on edellytykset sujuvaan arkeen – nyt ja tulevaisuudessa

Kaikkien toimenpiteiden toteutuksessa otetaan huomioon eri ryhmiin kuuluvat nuoret, eri sukupuolet ja Suomen kaksikielisyys.

Lapsiasiavaltuutetun kannanotot

YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen mukaan lainsäädäntötoimissa, jotka koskevat lapsia, on ensisijaisesti otettava huomioon lapsen etu (3.1 artikla). Tämä tarkoittaa mm. sitä, että on arvioitava päätösten vaikutukset lapseen tai lapsiryhmään. YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen yksi yleisperiaate on lapsen oikeus osallistua. Sopimuksen 12 (1) artiklan mukaan valtion on taattava lapselle oikeuden vapaasti ilmaista näkemyksensä kaikissa lasta koskevissa asioissa. Lapsen näkemykset on otettava huomioon lapsen iän ja kehitystason mukaisesti. Oikeus osallistua koskee sekä yksittäistä lasta hänen asiassaan että kokonaisia lapsiryhmiä.

Lapsiasiavaltuutettu pitää ehdotuksia pääosin hyvinä, mutta korostaa, että lapsivaikutusten arviointi hankkeiden suunnittelussa on omiaan tukemaan vahvasti lasten ja nuorten osallisuutta, kun lasten ja nuorten kuulemisen tapoja kehitetään osana hankkeita.

Nuorten osallisuuden edistämisen osalta tulisi paremmin **huomioida jo olemassa olevat keinot osallistua ja vahvistaa niitä**. Lähes kaikissa kunnissa on nuorisovaltuusto. Määrällisesti toiminta on siten kattavaa. Kaikissa kunnissa nuorisovaltuusto ei kuitenkaan tosiasiallisesti toimi sen tavoitteiden edellyttämällä tavalla, esim. vaikuttamisen edistämiseksi. Liian usein lapset ja nuoret kertovat, etteivät ole kuulleet lainkaan nuorisovaltuustosta, vaikka sellainen olisikin omassa kunnassa. **Olisi siten tärkeää, että yhdessä nuorten kanssa kehitetään vaikuttamisen tapoja.**

Luonnoksessa on erikseen nostettu esille maahanmuuttajanuoret. On myös muita ryhmiä, joihin kuuluvien lasten osallisuuden edistäminen vaatii erityistä panostusta, esimerkiksi kulttuurivähemmistöihin kuuluvat ja vammaiset nuoret. Luonnoksessa ei ole perusteltu ehdotusta, joten asian tausta ei selviä.

Kouluja ja oppilaitoksia koskevissa toimenpiteissä korostetaan sitä, että kehitetään uusia tapoja edistää lasten osallisuutta. Lapsiasiavaltuutettu huomauttaa, että kyse on koulujen toimintakulttuurista. Siihen ei välttämättä voida riittävästi vaikuttaa yksittäisiä menetelmiä kehittämällä, vaikka nekin ovat tärkeitä. Yksi käytännössä hyväksi havaittu toimintatapa on nuorisotyöntekijän toimiminen kouluissa ja oppilaitoksissa. On erittäin hyviä kokemuksia siitä, miten nuorisotyön tuleminen kouluun on edistänyt yhteisöllisyyttä. Toimintatapa vaatii resurssien lisäksi opetus- ja nuorisotoimen välisten raja-aitojen madaltamista.

Jyväskylässä 4.11.2019

Elina Pekkarinen
Lapsiasiavaltuutettu

Terhi Tuukkanen
Erikoistutkija